SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2352

av Linda Lindberg m.fl. (SD)

God vård och omsorg för äldre

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa krav på obligatorisk polisanmälan vid misstanke om brott inom äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nationell visselblåsarfunktion och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att införa ett nationellt trygghetsregister och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa obligatoriska registerkontroller vid anställning inom äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skyddet mot våld och sexuella övergrepp inom äldreomsorgen genom tydligare krav på hur misstänkta brott ska hanteras och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lagstadgad rätt för äldre omsorgstagare att välja kön på omsorgspersonal vid intimvård och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att införa möjlighet till frivillig kameraövervakning vid hemtjänstbesök och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett lagstiftat krav på minimibemanning inom äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att införa ett nationellt krav för hälsosamma scheman för vårdpersonal inom äldrevården och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett utreda möjligheterna för ett investeringsstöd för ergonomiska hjälpmedel, modernare lyft- och förflyttningsutrustning, arbetsmiljöanpassningar och teknik som minskar fysisk belastning för personalen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa ett prestationsbaserat statsbidrag till kommuner som uppvisar låg personalomsättning, hög kontinuitet och god arbetsmiljö inom äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna för en nationell karriärstrappa inom äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett krav på vidareutbildning för anställda outbildade vårdbiträden som arbetar med omsorgsnära vård och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett krav på provanställning vid nyanställningar inom äldrevården och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur LOV kan införas för äldreomsorg i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att införa en äldreombudsman i kommunerna och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för nattbemanning på särskilda boenden och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brandskyddet på särskilda boenden och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för kategoriboenden med husdjursprofil och tillkännager detta för regeringen.

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vaccinationsprogram för äldre och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa demensbyar på ett nationellt plan och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för bättre mat för äldre och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en förbättrad palliativ vård i äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett åtgärdsprogram för hemlösa äldre och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Äldre personer utgör en växande andel av befolkningen och andelen väntas öka framgent varje år fram till 2040. Många äldre har fått uppleva en stadig försämring av sina levnadsvillkor och hundratusentals svenska pensionärer tvingas leva på en månadsinkomst som ligger kring existensminimum. Allt fler äldre utsätts för våld, övergrepp eller försummelser, och äldre i behov av samhällets insatser har stora svårigheter att få tillgång till adekvat vård och omsorg. Rådande brist på utbildad personal inom vård och omsorg riskerar att ytterligare försämra såväl tillgång som kvalitet på vården. Denna negativa utveckling måste snarast vändas och en rad åtgärder är på gång men många fler behöver vidtas för att öka livskvaliteten för våra äldre som är i behov av vård och omsorg. Omhändertagandet av de mest sköra och sjuka äldre får aldrig försummas. Vården och omvårdnaden måste genomsyras av mänsklig empati, trygghet och förtroende. Äldre förtjänar bättre än att användas som del i ett integrationsprojekt där de varken förstår personalen eller kan göra sig förstådda, därför är språkkrav inom äldreomsorgen en viktig åtgärd.
Äldreomsorgens största fokus måste vara de äldre, men personalen ska heller inte bortses eller försummas. Utan dem har vi ingen omsorg.

En nationell visselblåsarfunktion och krav på obligatorisk polisanmälan vid misstänkt brott

Under senare år har flera fall uppmärksammats där äldre utsatts för övergrepp och där varningssignaler inte tagits på tillräckligt stort allvar. IVO granskning av lex Sarah-anmälningar inom äldreomsorgen visar också att det förekommer allvarliga missförhållanden, däribland fysiskt våld och sexuella övergrepp från personal.

Under föregående mandatperiod har Sverigedemokraterna tillsammans med Regeringen steg för steg höjt kraven för att få arbeta inom äldreomsorgen. Bland annat så har Regeringen infört nya kompetenskrav, språkkrav och ökade möjligheter till bakgrundskontroller inom äldreomsorgen. Det till trots så vill Sverigedemokraterna fortsatt höja ambitionsnivån.

Det är särskilt viktigt att uppgifter om misstänkta övergrepp aldrig bagatelliseras eller lämnas utan åtgärd. Det måste finnas tydliga rutiner för hur misstankar ska hanteras, hur den äldre omedelbart skyddas från ytterligare övergrepp och hur misstänkta brott ska komma till polisens kännedom. Ansvaret får inte falla mellan olika chefer och verksamheter. Vi föreslår därför att införa krav på obligatorisk polisanmälan vid misstanke om brott inom äldreomsorgen och att införa en stärkt och utvidgad nationell visselblåsarfunktion för personal och anhöriga när man vill påkalla brister.

Ett nationellt trygghetsregister

Att agera när väl ett brott har begåtts är en nödvändighet för att garantera en trygg äldreomsorg. Men det krävs även preventiva åtgärder som ser till att våra äldre inte riskeras att utsättas för brott av personal inom äldreomsorgen. Vi föreslår därför att införa ett trygghetsregister för äldreomsorgen, där personer som dömts för brott mot äldre ska registreras. Registret bör omfatta personer som dömts för bland annat våldsbrott, sexualbrott och ekonomiska brott riktade mot omsorgstagare, samt allvarliga omsorgsrelaterade brott såsom brottslig försummelse av personer i beroendeställning. Vid anställning för arbete inom hemtjänst, särskilt boende och annan omsorg om äldre borde det införas lagstadgade krav på registerkontroller mot trygghetsregistret för att försäkra verksamheten om att inga som tidigare blivit dömda för brott mot äldre anställs inom äldreomsorgen. Detta register borde skilja sig från ordinarie kontroll av belastningsregistret i att uppgifter om sexual och våldsbrott borde stå kvar livet ut för att försäkra att de som allvarligt förgripit sig på äldre permanent ska ha förverkat sin rätt att återigen arbeta inom äldreomsorgen. Andra brott som omfattas av registret borde ligga kvar i 20 år.

Förbättrad trygghet inom äldreomsorgen

Särskild hänsyn måste tas till äldre med demenssjukdom eller andra tillstånd som försvårar möjligheten att själva berätta om eller anmäla övergrepp. Även den som har svårt att göra sin röst hörd måste kunna lita på att samhället reagerar och agerar.

Den som utsatts för ett sexuellt övergrepp måste också få tillgång till rätt vård och stöd. För äldre personer, särskilt dem med demenssjukdom eller omfattande omsorgsbehov, kan det vara svårt att själva söka hjälp eller berätta om vad de utsatts för. Det är därför viktigt att det finns fungerande samverkan mellan äldreomsorgen och hälso- och sjukvården, så att den utsatta snabbt kan få medicinsk hjälp, eventuell spårsäkring, krisstöd och uppföljande behandling. Hjälpen ska finnas tillgänglig även utan föregående polisanmälan och oavsett var i landet den äldre bor.

Sverigedemokraterna anser därför att det behöver säkerställas att regelverket och verksamheternas rutiner ger ett tillräckligt starkt skydd mot våld och sexuella övergrepp inom äldreomsorgen, med tydligt ansvar för att agera vid misstänkta brott och vidta nödvändiga skyddsåtgärder.

En lagstadgad rätt för äldre omsorgstagare att välja kön på omsorgspersonal

Utöver starkare registerkontroller och bättre kontrollfunktioner finns det även vissa åtgärder som redan idag är eftertraktade av vårdtagare inom äldreomsorgen men som ännu inte förverkligats. I Ökad trygghet och möjlighet att välja kön på personal som utför insatser i äldreomsorgen från 2026, konstaterade den dåvarande Regeringen att äldres trygghet och självbestämmande behöver stärkas. Som en del i detta lyftes behovet av att ge äldre personer möjlighet att välja kön på den omsorgspersonal som utför kroppsnära och integritetskänsliga insatser. Det är av yttersta vikt att nästkommande Regering inte låter utredningens förslag att falla mellan stolarna och att man skyndsamt inför en lagstadgad rätt för äldre omsorgstagare att välja kön på omsorgspersonal vid intimvård.

Frivillig kameraövervakning vid hemtjänstbesök

Äldreomsorgen behöver dra nytta av den digitala utvecklingen och verktyg finns för att upptäcka och förebygga brott mot vårdtagare inom äldreomsorgen. Kameraövervakning har länge använts inom polisen för att försäkra personalen och allmänhetens trygghet och det är ett verktyg som även borde kunna användas inom äldreomsorgen. Kameraövervakning vid hemtjänstbesök kan vara ett sätt att öka tryggheten för vårdtagaren och motverka att brott begås överhuvudtaget. Vidare så skulle det också underlätta dokumentation av eventuell brottslighet och säkerställa att de inte förblir oupptäckta. En sådan övervakning behöver dock vara frivillig för den som tar emot vården, för att värna den personliga integriteten. Sverigedemokraterna menar därför att det borde införas frivillig kameraövervakning vid hemtjänstbesök.

Ett lagstiftat krav på minimibemanning

Statusen inom svensk äldreomsorg behöver stärkas. Det är inget vi kan slarva med. Vi behöver ha kompetent personal med känsla för omsorg och viljan att ta hand om människor som är i beroende av hjälp och stöd i vardagen. Äldre som på grund av ålder tappat den egna förmågan till omvård. Staten och huvudmännen, samt privata utförare, måste i samverkan vidta långsiktigt hållbara åtgärder för att främja kompetensförsörjningen. Vi behöver också se till att stärka attraktionskraften inom sektorn, som dessutom är kvinnodominerad, så att allt fler vill arbeta och att allt fler stannar kvar i yrket efter det att man har utbildat sig.

Ett steg för att nå en rimlig lägstanivå på vårdkvaliteten är att införa en nationell miniminivå för bemanning inom äldreomsorgen. Det är ett nödvändigt steg för att förhindra arbetsmiljöproblem, öka de äldres trygghet och för att förbättra kvaliteten på vården. Underbemanning är inte ett hållbart normaltillstånd varken för personal eller den äldre. Miniminivån bör sättas utifrån de äldres behov av vårdinsatser, men också beräknas utifrån såväl trygghets som fysiska aspekter, exempelvis huruvida det förekommer ett behov av tunga vårdinsatser. Denna miniminivå bör även ta höjd för viss marginal av frånvaro. Vi menar därför att Regeringen borde utreda möjligheterna för att införa ett lagstadgat krav på minimibemanning inom äldreomsorgen.

Ett nationellt krav för hälsosamma scheman

Arbetsmiljöverket konstaterade 2025 att personal inom hemtjänsten anmäler arbetssjukdomar och arbetsolyckor med sjukfrånvaro ungefär dubbelt så ofta som genomsnittet för alla branscher och det rapporterades att många inte orkar arbeta heltid. En heltidsanställning är inte tillräcklig om arbetsmiljön gör att medarbetaren måste gå ner i arbetstid för att kroppen och livet ska hålla. Anställda inom den offentliga sektorn bör ha ett stort inflytande över sin arbetstid, med rätt till såväl heltid som deltid. Vårdpersonal ska slippa ofrivilligt delade turer och oönskat skiftarbete, något som ofta är både fysiskt och mentalt påfrestande.

Att i alltför hög grad tvingas att anpassa sina arbetstider efter arbetsgivarens behov sliter på både kropp och sinne och varje vårdanställd har sina unika förutsättningar och ett eget livspussel att få ihop. Scheman behöver därför innehålla rimlig återhämtning och förutsägbara arbetstider. Delade turer och återkommande mycket kort vila bör minimeras. Sverigedemokraterna ser därför behovet av att från nationellt håll införa ett nationellt krav för ett hälsosamt schema som utgår ifrån personalen och vårdtyngd och med tydlig uppföljning där vite kan bli aktuellt om det inte följs.

Ett investeringsstöd för bättre arbetsmiljö

Sverigedemokraterna vill se ett investeringsstöd som vi kallar arbetsmiljölyft för personalen som arbetar inom äldreomsorgen. Tillgången till ergonomiska hjälpmedel, modernare lyft- och förflyttningsutrustning, arbetsmiljöanpassningar och teknik varierar över landet och här behöver vi från statens sida säkerställa att arbetsmiljön underlättas för vårdanställda. En sådan satsning skulle med all säkerhet leda till en stabilare personalstyrka, höja attraktionskraften men också trygga den äldre. Det skulle också leda till en friskare personal med färre förslitningar i kroppen och sjukskrivningar och frånvaro som följd. r en säker och hållbar arbetsplats föreslår vi att införa ett investeringsstöd för exempelvis ergonomiska hjälpmedel, modernare lyft- och förflyttningsutrustning, arbetsmiljöanpassningar och teknik som minskar fysisk belastning för personalen.

Prestationsbaserat statsbidrag till kommuner med god äldreomsorg

På samma sätt som det borde finna ekonomiska incitament för att försäkra en trygg fysisk arbetsmiljö så borde det även finnas ekonomiska incitament för kommuner att bibehålla en låg personalomsättning, hög kontinuitet och god arbetsmiljö inom äldreomsorgen. Det ska löna sig ekonomiskt för kommuner att förebygga problem, inte bara att hantera dem efteråt. Vi vill därför att Regeringen utreder ett prestationsbaserat tillskott till kommuner som kan uppvisa en lägre personalomsättning, högre kompetens hos de anställda, högre omsorgskvalitet och bättre arbetsmiljö än rikssnittet.

En nationell karriärstrappa

Bemanningsfrågan är en av äldreomsorgens största framtida utmaningar. Sveriges befolkning lever allt längre och gruppen 85 år och äldre väntas öka kraftigt under kommande år. Samtidigt växer inte den arbetsföra befolkningen i motsvarande takt. Utmaningen kan därför inte lösas enbart genom att rekrytera fler. Äldreomsorgen behöver också bli bättre på att behålla erfaren personal genom god arbetsmiljö, konkurrenskraftiga löner, möjlighet till återhämtning och tydliga karriärvägar. I dag upplever många medarbetare inom äldreomsorgen att möjligheterna till löneutveckling hos den befintliga arbetsgivaren är begränsade, detta leder till att byte av arbetsplats ofta blir det främsta sättet att uppnå en högre lön vilket ytterst drabbar vårdtagarna inom äldreomsorgen. Om personal tvingas lämna sin befintliga arbetsplats för att få ordentlig löneutveckling förlorar verksamheten den kompetens som den borde vilja behålla och tvingas i stället att bibehålla verksamheten med antingen oerfaren personal eller ohållbara scheman. När personalen tjänar på att stanna, är det ytterst de äldre som blir vinnande. En hållbar äldreomsorg behöver därför en mer tillförlitlig karriärstrappa för personal inom äldreomsorgen för att försäkra en hållbar kompetensförsörjning. En sådan modell ska bygga dels på utbildningsnivå, dels på kompetens och ansvar. Karriärstrappan ska dels kunna erbjuda anställda att arbeta sig upp till chefsnivå men den borde även ta hänsyn till faktorer såsom erfarenhet, dokumenterad kompetens, ansvarstagande och yrkesskicklighet. En mycket erfaren undersköterska ska genom karriärstrappan kunna få högre lön och status utan att behöva bli chef och lämna det patient- och omsorgsnära arbetet.

Krav på vidareutbildning för vårdbiträden

En annan essentiell del i kompetensförsörjningen är skarpare krav på utbildning för personalen. Vårdbiträden som saknar formell undersköterskeutbildning ska omfattas av krav på kompetenshöjande utbildning för att ta sig vidare i karriärstegen. Målsättningen ska inte enbart vara att förbättra personalförsörjning utan även att kompetensen ska förhöjas. Den yttersta ambitionen borde vara att all personal som arbetar omsorgsnära med äldre ska uppnå undersköterskekompetens. För att uppmuntra vidareutbildning anser vi att undersköterskeutbildning ska vara ett krav för att självständigt få utföra omsorgsnära och integritetskänsliga vårdinsatser. Vårdbiträden som saknar sådan utbildning bör därför inte ensamma få ansvara för insatser som innefattar intimhygien eller annan kroppsnära omsorg, utan ska arbeta under handledning eller tillsammans med utbildad undersköterska till dess att erforderlig kompetens uppnåtts.

Krav på obligatorisk provanställning

För att understryka seriositeten och vikten av äldreomsorgsarbetet och för att försäkra kvaliteten och tryggheten av vården för de äldre så är det en nödvändighet att den personal som anställs är kompetent. Det är förståeligt att boenden i ren desperation anställer okvalificerad personal men det är ytterst de äldre som tar kostnaden för bristande rekryteringsprocesser. Att alla nyanställda inte passar sin tilltänkta roll är en risk som varje arbetsgivare behöver ta men det finns betydande problem ifall inkompetent personal omfattas Sveriges starka anställningstrygghet när detta drabbar våra äldre inom äldreomsorgen. Sverigedemokraterna föreslår därför att det borde införas krav på obligatoriska provanställning för arbete inom äldrevården.

Intimnära vård ska kräva undersköterskautbildning.

Vi vill införa ett krav på att intimvård inom äldreomsorgen endast ska få utföras av utbildade undersköterskor. Detta för att stärka tryggheten för de äldre och säkerställa att deras personliga integritet, värdighet och självbestämmande alltid respekteras. Intimvård är en särskilt känslig del av omsorgen som kräver rätt kompetens, kunskap och ett professionellt bemötande.

Ett sådant krav skulle även skapa en större trygghet för personalen och arbetskollegorna, genom att tydliggöra ansvar och säkerställa att arbetet utförs av

personer med rätt utbildning. Det ska också bidra till att förebygga och motverka sexuella övergrepp, kränkningar och andra former av olämpligt bemötande. Ingen äldre person ska behöva känna sig utsatt eller otrygg i en situation där de är beroende av andras hjälp.

Inför lagen om valfrihetssystem i hela landet

Lagen (2008:962) om valfrihetssystem, LOV, infördes år 2008 och innebär att en kommun eller en region kan öppna upp för brukare att välja privata alternativ till kommunala omsorgstjänster. Det sker genom en särskild form av ramupphandling, i vilken kommunen specificerar de villkor som privata utförare måste uppfylla. Därefter får brukare, exempelvis äldre inom äldreomsorgen, själva välja vem de vill köpa tjänsten av, privat eller kommunal.

Antalet kommuner som valt att anamma systemet ökade snabbt efter införandet, men stabiliserades omkring år 2015, med omkring 160 av landets 290 kommuner. Det innebär att över hundra kommuner aldrig låtit invånarna själva välja vem som skall leverera exempelvis hemtjänst, det enda alternativet är kommunen.

Oavsett ålder ska man kunna påverka den vård och omsorg man är i behov av vare sig det handlar om val av boende, hemtjänst eller vårdcentral. LOV möjliggör, i de kommuner där den tillämpas, att den äldre och dennes anhöriga kan välja den utförare av hemtjänst som passar den enskilde. Den enskilde och dennes närstående vet bäst vilken omsorg som passar och vilka behov och önskningar som den äldre har. LOV stärker äldres självbestämmande och ger en ökad valfrihet men leder också till att verksamheter som inte är tillräckligt bra kan väljas bort.

Kommunerna har alltjämt rätt att själva besluta huruvida en verksamhet skall öppnas upp för privata alternativ enligt LOV, eller ej. Detta kan leda till begränsningar av de äldres frihet, och innebär dessutom en oskälig skillnad i hur äldreomsorgens skall fungera beroende på var i landet man bor. LOV bör göras obligatorisk för äldreomsorg i alla landets kommuner och regeringen bör se över hur detta kan genomföras.

Vid en översyn av möjligheten att införa LOV inom äldreomsorgen i hela landet behöver särskild hänsyn tas till landsbygdens och skärgårdens förutsättningar. Ett

valfrihetssystem får inte leda till att kommunerna ensamma får bära en oproportionerligt stor del av kostnaderna för omsorg i glesbefolkade områden, samtidigt som den faktiska valfriheten för äldre på landsbygden förblir begränsad

Inför en äldreombudsman

Äldre är på många sätt en särskilt utsatt grupp när det gäller att göra sin röst hörd. Många äldre har svårigheter med tekniken, och de kan också lida av olika sjukdomar eller besvär som utgör hinder att klara av teknik eller ta till sig information och bevaka sina rättigheter. Motparten är allt som oftast det offentliga, exempelvis kommunens äldreomsorg eller hemtjänst. Mot en sådan stark part kan den enskilde åldringen ha svårt att hävda sig, särskilt när det gäller juridiken.

Ett sätt att råda bot på denna ojämlikhet är att ge de äldre möjlighet att få stöd av en särskild äldreombudsman, därför bör regeringen se över möjligheten och förutsättningarna att ställa krav på att införa en äldreombudsman i kommunerna. Syftet med en äldreombudsman är inte enbart att bevaka rättigheter utan även att uppmärksamma äldres behov, även om dessa bor hemma utan några sociala insatser från samhället. En äldreombudsman ska säkerställa att äldre från pensionsåldern, årligen erbjuds samtal om sin situation i vardagen för att belysa om det finns behov av exempelvis sociala aktiviteter eller hälsofrämjande insatser. Äldresamtalen skulle ge både samhället och närstående möjlighet att upptäcka exempelvis begynnande eller pågående sjukdomstillstånd i ett tidigare skede.

Vi ser det som en självklar uppgift för en äldreombudsman att även aktivt arbeta tillsammans med kommunens pensionärer och organisationer för att uppmuntra till sociala aktiviteter och hälsofrämjande insatser.

Detta är en fråga på kommunal nivå men vi menar att det bör finas krav från nationellt håll på att varje kommun har en äldreombudsman och att möjligheterna att ställa ett sådant krav bör därför ses över. Det bör även övervägas hur äldre som inte har några omsorgsinsatser kan erbjudas förebyggande stöd och information.

Förbättra nattbemanningen på särskilda boenden

Kommunerna ansvarar för hur äldreomsorgen organiseras, inklusive sådana faktorer som bemanning på äldreboenden. Det finns dock krav på nattbemanning på särskilda boenden för äldre (SÄBO) och dessa regleras av socialtjänstlagen och socialtjänstförordningen. Enligt dessa regler ska det finnas tillgång till personal dygnet runt som utan dröjsmål kan uppmärksamma om en boende behöver stöd och hjälp. Detta innebär i praktiken att särskilda boenden inte behöver vara bemannade med personal dygnet runt utan endast att personal finns tillgänglig. Att en person finns tillgänglig ger inte samma trygghet och möjlighet att få hjälp direkt som om det finns bemanning dygnet runt. Trots kraven på nattbemanning är den fortfarande låg på många äldreboenden i landet. Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, har i flera rapporter uppmärksammat hur låg personaltäthet påverkar tryggheten och säkerheten för de mest utsatta, såsom äldre personer med demenssjukdom och demensliknande tillstånd. Enligt Ivos oanmälda inspektioner blir de boende, bland dem många med demens, fortfarande inlåsta. Det är oacceptabelt och det visar att dagens lagkrav inte fått önskad effekt. Trots befintliga bestämmelser finns det därför anledning att följa upp om kraven på nattbemanning är tillräckliga för att säkerställa trygghet och säkerhet på särskilda boenden. Särskilt viktigt är detta för äldre med demenssjukdom eller omfattande omsorgsbehov. Regeringen bör därför se över om regelverket behöver förtydligas för att säkerställa att bemanningen motsvarar de boendes faktiska behov, även nattetid.

Vaccinationsprogram för äldre

Sverigedemokraterna vill se ett nationellt och kostnadsfritt vaccinationsprogram för alla personer över 65 år. Äldre människor löper större risk att drabbas av allvarliga komplikationer vid olika infektionssjukdomar, vilket kan leda till både sjukhusinläggningar och försämrad livskvalitet. Genom ett utökat vaccinationsprogram vill vi stärka det förebyggande hälsoarbetet och minska risken för allvarlig sjukdom.

Programmet bör bland annat omfatta vaccination mot influensa, covid-19, pneumokocker, bältros och RS-virus, utifrån gällande medicinska rekommendationer. Vaccinationerna ska erbjudas kostnadsfritt och på lika villkor i hela landet, oavsett var man bor eller vilken ekonomisk situation man har.

Vi menar också att det ska vara enkelt för äldre att få tillgång till vaccinationerna, exempelvis genom att de erbjuds på vårdcentraler och särskilda boenden. Kommuner och regioner behöver också samarbeta för att ingen äldre ska riskera att missa sitt vaccinationsskydd.

Målet är att förebygga sjukdom, minska vårdbehovet och ge våra äldre en tryggare och friskare ålderdom. Vi ska värna om våra äldre och arbeta förebyggande, inte bara behandla när sjukdomen redan har uppstått.

Förbättra brandskyddet i särskilda boenden

Äldre är kraftigt överrepresenterade i statistiken över omkomna i bränder. Av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB:s, årliga statistik år 2024 så utgjorde personer som var 65 år eller äldre nästan 60 procent av dem som omkom i bränder. Många var ensamma i bostaden när branden startade och kunde inte själva släcka branden eller ta sig ur bostaden. En åtgärd som hade kunnat rädda många liv är moderna sprinklersystem, som automatiskt aktiveras och kan släcka bränder. Enligt en studie som MSB:s gett ut ”Kostnadsnyttoanalyser, Sprinkler i särskilda boenden för äldre” är sprinklerinstallationer samhällsekonomiskt lönsamma eftersom värdet av nyttan är större än kostnaden. Boverket har sedan tidigare byggregler med krav på sprinkler på sjukhus och i särskilda boenden. Reglerna gäller dock endast vid nybyggnad och vid ändring eller ombyggnad. Kommunernas och andra vårdgivares resurser är begränsade och valet kan stå mellan att installera sprinkler eller att förbättra vårdkvaliteten.

Sverigedemokraterna menar att reglerna ska omfatta alla särskilda boenden och att säkerheten inte ska avgöras utifrån vilket boende du placerats i. Vi föreslår alltså att regeringen ser över möjligheten att stödja kommunerna i deras arbete att med sprinkler system eller andra släckningssystem förbättra brandsäkerheten för våra äldre.

Fler boenden med husdjur

Det finns forskning från bland annat Vårdhundskolan som visar att djur kan medföra positiva hälsoeffekter och öka de äldres livskvalitet. Djurens närhet påverkar både psykiska, fysiska och sociala funktioner positivt. Undersökningar visar också att äldre personer som har djur äter färre läkemedel samt har en bättre egenvård. Trots kunskapen om att äldre människor mår bättre av att umgås med djur är det oftast inte tillåtet att ta med sitt sällskapsdjur vid flytt till ett äldreboende. Endast ett fåtal äldreboenden i landet erbjuder denna möjlighet. Sverigedemokraterna anser att regeringen bör ta fram en

nationell målsättning och strategi för att öka tillgången till kategoriboende med husdjursprofil.

Främja demensbyar

I ett tiotal länder, däribland Danmark, har man byggt en form av demensbyar för att ge de boende som lider av demenssjukdomar en tryggare och mer meningsfull vardag. Dessa demensbyar finns inom ett avgränsat, men olåst, område där det förutom demensboende även finns faciliteter som exempelvis butiker, frisör, pub, bibliotek och dylikt. Man kan beskriva det som en inhägnad stadsdel i miniformat. Demensbyn ska förutom diverse kommersiell verksamhet även erbjuda en god utomhusmiljö med fina promenadstråk i en harmonisk miljö. Tanken är bland annat att vackra omgivningar skall hjälpa den demenssjuke att finna lugn.

Den tidigare regeringen har i Varje dag räknas - Nationell demensstrategi 2025–2028 gett nytt fokus till personer som lider av demens vilket är positivt framsteg. I Strategin lyfter man vikten av vården är anpassad efter den enskildas behov och förutsättningar. Trots det så berördes inte demensbyar i strategin, något som får betraktas som en missad möjlighet. Demensbyar har redan byggts på ett antal orter i Sverige, exempelvis i Vellinge i Skåne och det finns därför behov av att se över hur verksamheten fungerat i dessa orter och hur byggandet av demensbyar skulle kunna införas på ett nationellt plan. Konceptet med demensbyar verkar vara framgångsrikt och regeringen bör därför följa upp utvecklingen och vid behov vidtaga sådana åtgärder som anses nödvändiga för att uppmuntra den.

Motverka det digitala utanförskapet

I dagens samhälle blir allt fler samhällstjänster digitala och andra alternativ erbjuds inte alltid. Äldre som saknar kunskap om, och praktisk erfarenhet, eller rentav fysisk möjlighet av att använda internet, riskerar då att stängas ute från många delar av samhället. Enligt en rapport från Folkhälsomyndigheten lever över 400 000 personer äldre i digitalt utanförskap. Personer med en kognitiv sjukdom, exempelvis demens, riskerar att hamna i utanförskap i ännu högre grad.

Regeringen har med stöd av Sverigedemokraterna fattat flera beslut om åtgärder för att minska det digitala utanförskapet, och öka tillgången till olika digitala verktyg. Till exempel fick Post- och telestyrelsen (PTS) i december 2024 i uppdrag att föreslå insatser för att främja digital inkludering. I den senaste delrapporteringen från PTS i juni 2026 så presenterades det att en förbättrad samordning och dialog upprättats mellan berörda myndigheter. Sverigedemokraterna välkomnar detta, och förutsätter att regeringen fortsätter arbetet och utvärderar behoven som framkommit till följd av PTS uppdrag för att fler äldre skall kunna dra nytt av samhällets digitalisering.

Förbättra maten för de äldre

Ett vanligt problem bland äldre är dessvärre undernäring. Det finns ingen tillförlitlig statistik på nationell nivå om hur vanligt förekommande undernäring är men Senior Alerts senaste årsredovisning visar att i snitt hela 59 procent av äldre som bor på vård- och omsorgsboenden, 63 procent på demensboende och 82 procent på korttidsboende riskerar undernäring. Detta är fullständigt oacceptabelt.

Orsakerna till äldres undernäring är flera. Smakerna förändras ofta genom livet och aptiten kan försämras. Medicinering kan också leda till att aptiten försämras, vilket därmed kan innebära en risk för undernäring. Det får inte heller gå för lång tid mellan måltiderna, vilket kan bli ett stort problem under exempelvis nattfastan.

En faktor kan dock också vara kvaliteten på den mat som erbjuds. Matens kvalitet och tillagningssätt har stor betydelse för de äldres välbefinnande och hälsa. Det bör vara en självklarhet att man även på äldre dagar får avnjuta nylagad, välsmakande och näringsrik mat. Det finns dock tecken på att många kommuner saknar kunskap om hur viktig maten är för de äldre, och vilka negativa konsekvenser brister i detta avseende kan få.

Regeringen har tillsammans med Sverigedemokraterna tagit flera initiativ för att förbättra maten inom äldreomsorgen, senast genom ett nytt uppdrag till Livsmedelsverket under 2026. Arbetet måste fortsätta och få genomslag i verksamheterna. God, näringsrik och välsmakande mat ska vara en självklarhet inom äldreomsorgen. Även arbetet med att förebygga undernäring och alltför lång nattfasta måste prioriteras.

Åtgärder mot hemlöshet

Hemlöshet skapar en rad personliga tragedier och innebär ett stort lidande för dem som inte kan få en bostad. Dessutom äventyrar det allvarligt rättssäkerheten för människor med särskilda behov, eftersom samhället inte kan leva upp till socialtjänstlagens mål om att alla ska garanteras en skälig levnadsstandard. Dagens bostadsbrist riskerar att skapa ett permanent utanförskap för de hemlösa som står längst ifrån bostadsmarknaden. De får leva på härbärgen och andra institutioner utan att få en reell chans på den ordinarie bostadsmarknaden. Det skapar också ökande klyftor på bostadsmarknaden, mellan dem som har och dem som inte har en bostad. Dessutom är hemlösheten ett nederlag för alla välfärdsdemokratier.

Äldre personer som drabbas av hemlöshet befinner sig i en särskilt utsatt situation. Den som har arbetat och bidragit till samhället under ett långt liv ska inte behöva tillbringa sina sista år utan en trygg bostad. Regeringens arbete mot hemlöshet är viktigt, men äldres särskilda behov behöver uppmärksammas tydligare. Sverigedemokraterna anser därför att regeringen bör utreda hur ett särskilt åtgärdsprogram borde utformas för att motverka hemlöshet bland äldre.

Förbättrad palliativ vård i äldreomsorgen

Socialstyrelsens definition på palliativ vård lyder: Palliativ vård är hälso- och sjukvård i syfte att lindra och främja livskvaliteten för patienter med progressiv, obotlig sjukdom eller skada och som innebär beaktande av fysiska, psykiska, sociala och existentiella behov samt organiserat stöd till närstående.

De fyra ledorden för palliativ vård är närhet, helhet, kunskap och empati. Flertalet av de som vårdas inom äldreomsorgen har mer eller mindre palliativa vårdbehov. Det är därför viktigt att personal inom äldreomsorgen har den kunskap och de resurser som krävs för att kunna identifiera och tillgodose behoven, både i ett tidigt som i ett senare skeende för att kunna ge en god palliativ vård. Den palliativa vården ska erbjudas alla som behöver det, oavsett var man bor eller vilken diagnos man har.

Socialstyrelsen har tagit fram nya nationella riktlinjer för palliativ vård. Det är angeläget att dessa får genomslag även inom äldreomsorgen och att personalen har rätt kompetens, tillgång till medicinskt stöd och nödvändiga kunskapsverktyg. Regeringen

behöver fortsätta arbetet för en mer jämlik palliativ vård, så att alla som behöver det får en trygg och värdig vård, oavsett var i landet de bor eller vilken boendeform de har.

Linda Lindberg (SD)

Leonid Yurkovskiy (SD) *Andrea Kronvall (SD)*

Kevin Sahlin (SD)